

**Splitsko
dalmatinska**
županija

Prethodno vanjsko vrednovanje Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije

Završno izvješće o provedenom postupku prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027.

Eupolis grupa d.o.o., Split

Split, veljača 2022.

Sadržaj

1. Sažetak	3
2. Uvod	4
3. Kontekst prethodnog vanjskog vrednovanja.....	6
4. Metodologija prethodnog vanjskog vrednovanja	7
5. Opis akta strateškog planiranja, mjera i proračuna.....	10
6. Odgovori na evaluacijska pitanja.....	12
7. Zaključak	18

1. Sažetak

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a ili plan) ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja Splitsko-dalmatinske županije od iznimne važnosti za budućnost prostorno i po brojnosti stanovništva najveće županije Republike Hrvatske, kao i za sve njezine dionike, posebice njezine građane, lokalne zajednice, društvo i gospodarstvo, njezin okoliš, ali i šire okruženje s obzirom na važnost županije na razini šire regije, Jadranske Hrvatske i Hrvatske u cjelini.

Izrada Plana započeta je Odlukom o pokretanju postupka izrade Plana donesenoj na 22. sjednici Županijske skupštine održanoj 28. svibnja 2019.

Izrada Plana razvoja SDŽ-a događala se u iznimno zahtjevnom i neizvjesnom kontekstu, što je stvorilo brojne izazove u samoj izradi Plana i u samom postupku vrednovanja, a velika je vjerojatnost da će ovaj kontekst utjecati i na provedbu Plana, što pred sve dionike stavlja veliku odgovornost u promišljanju optimalnih načina samog planiranja, provedbe, praćenja i prilagodbe Plana.

Postupak vanjskog vrednovanja započeo je 27. lipnja 2020. potpisom Ugovora o pružanju usluga „Prethodno vanjsko vrednovanje Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije“ između Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i Eupolis grupe d.o.o.

Postupak vrednovanja započeo je tijekom 2021. dostavom prvih elemenata Plana razvoja koji su uključivali analizu stanja, SWOT analizu i prijedlog strateškog okvira, a početkom 2022. i prijedloge strateških projekata.

Temeljem provedenih postupaka vanjskog vrednovanja usmjerenih na provjeru ključnih kriterija relevantnosti, cjelovitosti, unutarnje i vanjske koherentnosti, djelotvornosti, usmjerenosti na rezultate, održivosti, kao i na primjenu načela partnerstva i transparentnosti, odnosno jednakosti, kroz dvije faze izvještaja dane su povratne informacije i prijedlozi izmjena i nadopuna.

Ovim trećim i konačnim izvješćem o provedenom postupku vanjskog vrednovanja, uz odgovarajuće preporuke i smjernice za manja dodatna poboljšanja u zaključnom dijelu Izvješća koja ne dovode u pitanje kvalitetu Plana, daje se konačna ocjena Plana razvoja SDŽ-a u kojoj vrednovatelj zaključuje kako navedeni Plan ispunjava sve ključne kriterije prethodnog vanjskog vrednovanja, uključujući kriterij usuglašenosti s razvojnim planovima više razine s naglaskom na Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. i Nacionalni planoporavka i otpornosti 2021. – 2026.

2. Uvod

Svrha ovog izvješća jest predstaviti rezultate provedenog postupka prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027.

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a ili Plan) ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja Splitsko-dalmatinske županije od iznimne važnosti za budućnost prostorno i po brojnosti stanovništva najveće županije Republike Hrvatske, kao i za sve njezine dionike, posebice njezine građane, lokalne zajednice, društvo i gospodarstvo, njezin okoliš, ali i šire okruženje s obzirom na važnost županije na razini šire regije, Jadranske Hrvatske i Hrvatske u cjelini.

Postupak izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a) započeo je Odlukom o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje od 2021. do 2027., koju je donijela Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije na 22. sjednici održanoj 28. svibnja 2019. Odlukom o osnivanju i imenovanju članova Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije, koju je donio Župan Splitsko-dalmatinske županije dana 8. lipnja 2019., osnovano je savjetodavno tijelo od 35 članova i njihovih zamjenika, i to radi provođenja postupka donošenja Plana razvoja SDŽ-a. Odlukom o osnivanju i imenovanju članova Tima za strateško planiranje izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021. – 2027., koju je donio Župan Splitsko-dalmatinske županije dana 5. lipnja 2020., osnovan je tim od 15 članova koji sudjeluju u svim fazama izrade Plana razvoja SDŽ-a, dok je uloga koordinatora izrade Plana razvoja SDŽ-a, odnosno delegacija administrativnih i stručnih poslova za potrebe rada Tima za strateško planiranje, dodijeljena Javnoj ustanovi RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije.

Izrada Plana razvoja SDŽ-a događala se u iznimno zahtjevnom i neizvjesnom kontekstu, što je stvorilo brojne izazove u samoj izradi Plana i u samom postupku vrednovanja, a velika je vjerojatnost da će ovaj kontekst utjecati i na provedbu Plana, što pred sve dionike stavlja veliku odgovornost u promišljanju optimalnih načina samog planiranja, provedbe, praćenja i prilagodbe Plana.

Zakonska obveza izrađivača Plana razvoja jest provesti postupak prethodnog vanjskog vrednovanja, a uređena je Ugovorom potpisanim između Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i društva Eupolis grupa d.o.o. kao neovisnog vanjskog vrednovatelja Plana razvoja SDŽ-a.

Postupak vrednovanja započeo je tijekom 2021. dostavom prvih elemenata Plana razvoja koji su uključivali analizu stanja, SWOT analizu i prijedlog strateškog okvira, a početkom 2022. i prijedloge strateških projekata.

Postupak prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja SDŽ-a obuhvatio je tri faze:

(i) prva faza – vrednovanje analize stanja, SWOT analize i strateškog okvira

(ii) druga faza – vrednovanje projekata

(iii) treća faza – završno vrednovanje.

Postupak prethodnog vanjskog vrednovanja ima za cilj pomoći izrađivaču Plana razvoja SDŽ-a i osigurati neovisno i objektivno vanjsko stručno mišljenje kako bi se osigurala relevantnost, cjelovitost, unutrašnja i vanjska koherentnost, djelotvornost, usmjerenost na rezultate, održivost i primjena načela partnerstva i transparentnosti.

Završno izvješće slijedi preporuke o sadržaju izvješća o vrednovanju akata strateškog planiranja sadržane u Pravilniku o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019).

Osim sažetka i uvoda, sadržaj ovog Izvješća uključuje:

- kontekst vrednovanja koje povezuje Plan razvoja SDŽ-a s kontekstom drugih politika, planova i strateških dokumenata
- metodološki pristup koji opisuje plan vrednovanja, evaluacijska pitanja, izvore podataka i rabljene metode vrednovanja
- opis akta strateškog planiranja, mjera i proračuna s naglaskom na provedbu, intervencijsku logiku i previđeni proračun
- odgovore na evaluacijska pitanja
- zaključke i preporuke s naglaskom na ocjenu usklađenosti planiranih intervencija s ciljevima koji se žele postići, odnosno ravnoteže između predloženih mjera intervencijske logike, kao i preporuke koje se temelje na nalazima vrednovanja.

Ovim Izvješćem o provedenom postupku vanjskog vrednovanja, uz odgovarajuće preporuke i smjernice za manja dodatna poboljšanja u zaključnom dijelu Izvješća, a koja ne dovode u pitanje kvalitetu Plana, daje se konačna ocjena Plana razvoja SDŽ-a u kojoj vrednovatelj zaključuje kako navedeni Plan ispunjavanja sve ključne kriterije prethodnog vanjskog vrednovanja, uključujući kriterij usuglašenosti s razvojnim planovima više razine s naglaskom na Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. i Nacionalni plan oporavka otpornosti 2021.–2026.

3. Kontekst prethodnog vanjskog vrednovanja

Plan razvoja SDŽ-a 2022. – 2027. srednjoročni je akt strateškog planiranja kojim se želi uspostaviti okvir za sustavno, koordinirano i učinkovito djelovanje u svrhu ostvarivanja razvojnih potencijala, potreba i prilika, kao i nadilaženje razvojnih problema i prijetnji Splitsko-dalmatinske županije u navedenom vremenskom razdoblju na način koji je usuglašen sa strateškim okvirom i razvojnim politikama na nacionalnoj razini i razini EU-a i dostupnim izvorima financiranja.

Plan razvoja izrađen je u suradnji s ključnim predstavnicima regionalne i lokalne samouprave, znanstvenih i stručnih institucija i tijela, gospodarstva, predstavnicima ključnih sektora obrazovanja, kulture, socijalnog rada i zdravstva, zaštite okoliša, prometa i infrastrukture, kao i civilnog društva Splitsko-dalmatinske županije.

Plan razvoja uzeo je posebice u obzir i kontekst Nacionalne razvojne strategije RH do 2030. i Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. kao ključnog nacionalnog strateškog razvojnog okvira s čijim je ciljevima i prioritetima nužno uspostaviti punu razvojnu usklađenost, odnosno sinergiju intervencijskih logika više i niže razine.

Nadalje, kontekst prethodnog vrednovanja sadržava popis zakonskih i podzakonskih akata relevantnih za provedbu prethodnog vanjskog vrednovanja i drugih dokumenata (smjernice, upute, priručnik) koje je donijelo Koordinacijsko tijelo za sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije). Ovo uključuje:

- Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (NN 123/2017)
- Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019)
- Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/2019)
- Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018)
- Priručnik o strateškom planiranju MRRFEU (inačica 3.0, svibanj 2020.)
- Upute za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave MRRFEU (inačica 1.0, lipanj 2021.).

Svi ovi elementi konteksta integrirani su u sve korake prethodnog vanjskog vrednovanja i u ovo Završno izvješće o provedenom postupku prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027.

4. Metodologija prethodnog vanjskog vrednovanja

Postupak vanjskog vrednovanja uključio je sve ključne odredbe definirane Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019). Tako je člankom 3. ovog Pravilnika vrednovanje definirano kao „neovisna ocjena postupka izrade akta strateškog planiranja (prethodno vrednovanje)“, dok je člankom 20. definirano kako „vrednovanje tijekom izrade pomaže kako bi se osiguralo neovisno stručno mišljenje da je akt strateškog planiranja u što većoj mjeri relevantan i koherentan“, zatim da je „vrednovanje tijekom izrade usmjereno prvenstveno na analizu snaga, slabosti i razvojnog potencijala, a pruža relevantnim dionicima prethodnu prosudbu o tome jesu li akti strateškog planiranja ispravno utvrđeni, je li vidljiva koherentnost u odnosu na nadređene politike i smjernice, jesu li očekivani učinci realni i sl.“, i da „vrednovanje tijekom izrade pruža potrebnu osnovu za praćenje i buduće vrednovanjen način da osigurava oblikovanje jasnih i mjerljivih ciljeva i pokazatelja za praćenje ostvarivanja ciljeva kao sastavnog dijela akata strateškog planiranja“.

Iz navedenih odredbi proizlaze osnovna svrha i ciljevi provođenja postupka vanjskog vrednovanja, a to je unaprijediti postupak izrade Plana i pridonijeti primjeni i ostvarivanju obaveznih i dodatnih kriterija vrednovanja:

- (i) važnost (relevantnost)
- (ii) djelotvornost (efektivnost)
- (iii) usklađenost (koherentnost)
- (iv) učinkovitost (efikasnost)
- (v) dosljednost (konzistentnost)
- (vi) komplementarnost
- (vii) održivost i
- (viii) jednakost.

Osim navedenoga, u postupku provedbe vanjskog prethodnog vrednovanja vrednovatelji su posebnu pažnju posvetili i specifičnim ciljevima navedenima u članku 8. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019).

Metode i tehnike rabljene u postupku prethodnog vanjskog vrednovanja analize stanja, SWOT analize i strateškog okvira Plana razvoja SDŽ-a obuhvaćaju kabinetski rad koji uključuje pregled dostavljenih radnih materijala izrađivača, kao i kontinuiranu komunikaciju s izrađivačem i sudjelovanje na tematskim radnim skupinama tijekom izrade ovog strateškog akta.

U metodološkom pristupu vanjskog vrednovanja sadržaja prve faze (analiza stanja, SWOT analiza i strateški okvir) primijenjeni su kriteriji propisani člankom 24. i 25. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019).

Tijekom postupka vrednovanja kroz sve faze izrade Plana razvoja SDŽ-a upotrebljavali su se sljedeći ključni kriteriji vrednovanja dostavljenih elemenata Plana, i to:

- važnost (relevantnost), kojom je provjereno jesu li prioriteti i posebni ciljevi Plana utemeljeni na stvarnim potrebama i razvojnim potencijalima SDŽ-a, odnosno jesu li predloženi ciljevi i mjere proizašli iz ključnih potreba i ograničenja definiranih kroz sve elemente izrađene analize
- djelotvornost (efektivnost), kojom se razmatra već u fazi izrade Plana do koje se mjere očekuje da će se ostvariti planirani ciljevi
- usklađenost (koherentnost), kriterij kojim se razmatra je li ostvarena unutarnja i vanjska usklađenost Plana. Posebna pažnja posvetila se ovom kriteriju, i to:
 - unutarnjoj usklađenosti, s obzirom na to da su tri izrađene analize poslužile kao osnova za izradu strateškog okvira plana koji, gledano „unatrag“, mora biti u cijelosti usklađen s navodima iz OA, SWOT analizom i Analizom potencijala i potreba. Kad je ova usklađenost vidljiva, moguće je konstatirati da je postignuta nužna interventna logika Plana. Ovaj kriterij ima i svrhu pomoći prilikom provjere jesu li predloženi ciljevi i mjere komplementarni, tj. je li vidljiva međusobna komplementarnost mjera, što je izuzetno značajno radi postizanja poželjne sinergije.
 - vanjskoj usklađenosti, s obzirom na to da je bilo nužno provjeriti jesu li nalazi, a poglavito prijedlozi u okviru strateškog okvira usklađeni s ključnim nacionalnim strateškim dokumentima. Naime, spomenuta usklađenost podrazumijeva usklađenost ciljeva Plana županije s ciljevima drugih nadovezanih javnih politika.

Dodatni kriteriji usuglašeni s Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja kojima se pridavala važnost tijekom postupka vrednovanja bili su:

- komplementarnost, i to u smislu provjere komplementarnosti i međusobnog podržavanja ciljeva i mjera u smislu ostvarivanja sinergijskih učinaka interne intervencijske logike, ali i u smislu komplementarnosti s drugim javnim politikama
- učinkovitost (efikasnost), koja podrazumijeva postizanje željenog rezultata uz minimalne troškove, odnosno postizanje najboljeg rezultata za danu razinu resursa
- dosljednost (konzistentnost), koja se odnosi na jasnoću i pridržavanje ciljeva i prioriteta u odnosu na viziju politike.
- održivost, koja ocjenjuje mjeru u kojoj je izgledno da će učinci intervencije trajati nakon što ona završi, odnosno razmatra se jesu li rezultati, uključujući institucionalne promjene, trajni i može li se pretpostaviti da će biti trajni.
- Jednakost, odnosno do koje su mjere ravnopravno raspoređeni učinci u odnosu na različite dionike, područja Županije i sl.

Vrednovanje je uključilo dva formalna fazna izvještaja koji su dali osvrt na dostavljene nacрте elemenata Plana razvoja iz perspektive pojedinih evaluacijskih kriterija, a koji su dostavljeni 31. 12. 2021. (Prvo fazno izvješće) i 11. 2. 2022. (Druga fazno izvješće). Osim toga, dostavljena su i kraća neformalna izvješća, a pored njih dostavljeni su i nacрти pojedinih elemenata Plana razvoja u koje su izravno uneseni komentari i prijedlozi poboljšanja kako bi se izrađivaču omogućilo jednostavnije praćenje, kao i eventualno izravno interveniranje u sadržaj Plana razvoja u skladu s komentarima i prijedlozima poboljšanja.

Dio povratnih informacija dan je i u okviru sastanaka, odnosno usmenih i pisanih komunikacija s pojedinim članovima tima izrađivača i tima vrednovatelja.

Metodologija za odgovaranje na evaluacijska pitanja i donošenje zaključaka temeljila se na usporedbi usuglašenosti, pokrivenosti i kvalitete odgovora na pojedina evaluacijska pitanja s dostavljenim nacrtima pojedinih elemenata Plana razvoja, a sve nejasnoće ili zahtjevi za pojašnjenjem ili nadopunama predloženi su u pojedinim faznim izvješćima i komentarima u samim nacrtima pojedinih elemenata Plana. Temeljem ovoga, doneseni su zaključci i preporuke poboljšanja. Ključni problemi metodološkog pristupa bili su povezani s novim i dijelom nedovoljno jasno definiranim kontekstualnim strateškim planskim okvirom na nacionalnoj razini koji je stvarao manje, ali ipak većinom razriješene probleme u dosljednoj metodološkoj provedbi na županijskoj razini s jedne strane, probleme izazvane bolešću COVID-19 s druge strane, kao i izazove prikupljanja podataka iz ograničenih primarnih i sekundarnih izvora podataka u danim okolnostima s treće strane. Ipak, smatramo da ovo nije značajnije ugrozilo konačan rezultat.

Poseban naglasak u vrednovanju stavljen je na teme koje se tiču integriranih teritorijalnih i međusektorskih pristupa planiranju i razvojnim pitanjima, važnosti načela participativnosti, suradnje i partnerstva (posebice međusektorskog i međumikroregionalnog) i usklađenosti s prioritetima i načelima europskih politika i ciljeva zelene i digitalne tranzicije.

Metodološki gledano, pristup prethodnog vrednovanja slijedio je preporuke Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja te je nastojao dati cjelovit odgovor na procjenu razine udovoljavanja kriterijima ovog Pravilnika, odnosno razine usuglašenosti sa smjernicama svih relevantnih zakonskih akata i podataka, posebice smjernica Uputa za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave.

Izvori podataka i tehnika prikupljanja podataka temeljili su se na prikupljanju dostupnih pouzdanih statističkih podataka i na informacijama dobivenim kroz radne skupine, a drugi izvori podataka (upitnici, intervjui i slično) nisu značajnije rabljeni i/ili dokumentirani pa procjena veličine, odabir kriterija za uzorke i ocjena objektivnosti/pristranosti nisu bili relevantni iako bi bilo poželjno da je i ovaj pristup aktivnije bio rabljen jer bi eventualno pružio i dodatne perspektive na pojedine analitičke i planske elemente Plana.

5. Opis akta strateškog planiranja, mjera i proračuna

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027. ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja Splitsko-dalmatinske županije koji se donosi u svrhu osiguravanja strateški usmjerenog, ujednačenog i resursno učinkovitog razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2027., a usuglašen je s Višegodišnjim financijskim okvirom (dalje u tekstu: VFO) Europske unije i kao takav naslanja se na ključne ciljeve kohezijske politike EU-a.

Dokument je izrađen uz poštivanje načela participacije i partnerstva i uključivanje relevantnih dionika što, osim nositelja i koordinatora izrade, Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i šireg institucionalnog okvira Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije koja donosi akt, uključuje Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije koje je aktivno sudjelovalo u pripremi akta za usvajanje za Županijsku skupštinu zajedno s ostalim uključenim dionicima javnog, privatnog i civilnog sektora koji su bili uključeni kroz rad šest tematskih radnih skupina, koje su omogućile veću participaciju ključnih dionika, kao i veću transparentnost kroz dvije faze izrade Plana razvoja i dva sastanka tematskih radnih skupina, i to 15. 12. 2021. i 22. 2. 2021., a nakon čega je planirano savjetovanje sa zainteresiranom javnošću. Osim toga, ključni dionici županije sudjelovali su i u stvaranju interne baze projekata koju vodi regionalni koordinator i baze strateških projekata važnih za razvoj županije, čime su se participacija i načelo partnerstva usmjerili i prema projektnoj utemeljenosti Plana razvoja kao osnovi za zadovoljavanje ključnih kriterija vrednovanja, posebice u smislu djelotvornosti, usklađenosti, komplementarnosti i održivosti.

Plan se sastoji od osam poglavlja koja uključuju: 1. Uvod; 2. Srednjoročnu viziju razvoja; 3. Opis razvojnih potreba i potencijala (u srednjoročnom razdoblju); 4. Opis prioriteta javnih politika u srednjoročnom razdoblju; 5. Popis posebnih ciljeva s opisom, pripadajućim pokazateljima ishoda i popisom mjera za provedbu; 6. Terminski plan provedbe strateških projekata važnih za razvoj JP(R)S-a s naznačenim ključnim koracima i rokovima u provedbi; 7. Indikativni financijski okvir s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva plana razvoja; 8. Okvir za praćenje i vrednovanje, kao i dio koji uključuje priloge. Na ovaj način, Plan svojim sadržajem u potpunosti slijedi smjernice Uputa za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave.

U nacrtu Plana razvoja SDŽ-a oblikovana je vizija Županije kao „visoko-razvijene, pomorski orijentirane i otvorene europsko-mediteranske regije s konkurentskim gospodarstvom koja je perspektivna za življenje, a definiraju je sljedeće ključne odrednice: (i) dinamičnost u razvojnim posebnostima, prvenstveno u okviru geografske lokacije europsko-mediteranskog bazena; (ii) ravnomjieran razvoj svih dijelova regije, uzimajući u obzir dosadašnji utjecaj politike regionalnog razvoja; (iii) visoka razina uloge digitalnog društva u ostvarivanju potencijala razvojnih posebnosti; (iv) razvoj pametnih gradova i sela kao preduvjet visoke kvalitete življenja; (v) zelena komponenta implementacije novog urbanog i ruralnog okoliša; (vi) održivo i otporno gospodarstvo čija je konkurentnost temeljena na prilagodbi mikro i makro okruženju

i izvanrednim okolnostima; (vii) materijalna i nematerijalna baština prepoznata na širem međunarodnom planu kao karakteristični *trademark* koji može generirati razvoj kulturnih i kreativnih industrija; (viii) razvoj infrastrukture u skladu s razvojnim posebnostima i u kontekstu održivog i otpornog gospodarstva; (ix) razvoj novih osobnih vještina i centri izvrsnosti gdje se učenje postavlja kao cjeloživotni postupak.“

Gospodarsku budućnost županije definira naglasak na konkurentno i održivo gospodarstvo utemeljeno na znanju, cjelogodišnjju, održivu i diversificiranu turističku ponudu i kapacitete, kao i razvoj zelenog, pametnog i otpornog poljoprivrednog sektora i sektora ribarstva i akvakulture.

Prioriteti strateškog plana proizlaze iz rezultata prethodnih analiza koje uključuju cjelovitu analizu stanja gospodarstva, obrazovanja i tržišta rada, infrastrukture i okoliša, društva i kvalitete života, digitalnog društva, dobrog upravljanja i institucionalnog okvira, SWOT analizu kroz četiri ključna područja gospodarstva, obrazovanja i tržišta rada, infrastrukture i okoliša, kao i društva i kvalitete života. Vidljivo je kako su obuhvaćena sva ključna tematska područja, a samom obradom pojedinih područja vidljiva je i zastupljenost svih geografskih područja županije, čime se može zaključiti da su ključni razvojni izazovi i potrebe sagledani iz svih ključnih razvojnih perspektiva.

Plan se usredotočava na ključne prioritete konkurentnosti i otpornosti gospodarstva, obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada, zelenu i resursno učinkovitu županiju održive infrastrukture, kao i zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika.

Prioriteti su potom pretočeni u popis posebnih ciljeva i mjera za provedbu, strateških projekata i pripadajućih pokazatelja ishoda. Svi oni usuglašeni su sa strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. (NRS 2030.), a time i sa strateškim ciljevima EU-a.

Stoga, možemo zaključiti da se intervencijska logika Plana temelji se na povezivanju analitičkih elemenata Plana koji definiraju ključna područja razvoja i prepoznate potencijale i potrebe po tim područjima sa smjerovima definiranim u NRS-u 2030., i to povezujući pokazatelje ishoda posebnih ciljeva Plana na način da pridonose ostvarenju pokazatelja učinaka NRS-a. Također, strateški okvir usuglašen je s nacrtima operativnih programa, Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske itd.

Financijski okvir Plana razvoja SDŽ-a procijenjen je na 9.914.691.500 HRK, a planira se financirati kombinacijom sredstava iz proračuna Splitsko-dalmatinske županije i sredstvima iz fondova Europske unije, koji su prepoznati kao ključni resurs za pokretanje razvoja županije.

6. Odgovori na evaluacijska pitanja

Za provedbu prethodnog vanjskog vrednovanja pojedinih elemenata Plana razvoja SDŽ-a rabljena su dolje navedena evaluacijska pitanja na koja su dani odgovarajući odgovori.

Analiza stanja

- Prepoznaje li analiza stanja ključna uska grla razvoja u svakom od relevantnih sektora razvoja?
- Izvori podataka bili su najnoviji podaci DZS-a, HGK-a, HOK-a, HZZ-a, HZZO-a i drugih relevantnih izvora jer se oni uobičajeno smatraju relevantnima.
- Jesu li podaci u analizi stanja na adekvatan način interpretirani, tj. jasni i konkretni i jesu li doveli do bitnih zaključaka o stanju, tj. odražavaju li ocjene stanja u svakom od relevantnih sektora?
- Je li moguće analizu stanja nadopuniti dodatnim ključnim nalazima i ocjenama, a poglavito značajnim razvojnim problemima i potrebama?
- Odražava li analiza stanja u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme koje su ključne za razvoj?
- Daje li analiza stanja osnovu za naredni dio Plana i sadržava li ocjenu stanja?
- Jesu li pronađeni neki nejasni ili netočni navodi?

Većina uskih grla prepoznata je i uključeni su svi bitni sektori. Preporuke vrednovatelja većinom su usvojene. Temelji li se analiza stanja na adekvatnim izvorima podataka? Jesu li rabljeni najnoviji dostupni podaci?

Vrednovatelji smatraju da su podaci adekvatno interpretirani, jasni i konkretni, kao i da dobro odražavaju stanje u svakom od sektora.

Neki od sektora preporučeni su za proširenje, primjerice zdravstvo i socijalna skrb i siromaštvo jer su previše usmjereni na dio institucionalnih dionika, pa bi ubuduće bilo bolje razmatrati zdravlje i socijalna pitanja jer su zdravlje stanovništva i socijalna pitanja širi okvir analize od zdravstva i socijalne skrbi, a povezani su izravno s temama bitnim za razvoj županije. Također, predlaže se i kvalitetnije razmatranje aspekta kvalitete života mladih u manjim urbanim, a posebice ruralnim i otočnim sredinama, uključujući sezonsku prirodu i manjak diversifikacije i kvalitete poslova, a i dijelom i usluga (npr. problemi sezonske prirode pomorskog prometa na otocima), a koji su ključni čimbenici iseljavanja iz tih sredina.

Iako smatramo da je dovoljan broj najnovijih razvojnih tema kvalitetno pokriven, teme zelene i digitalne tranzicije, pametnih specijalizacija, istraživanja, razvoja i inovacija u svim sektorima i teme otpornosti na krize bilo bi dobro dodatno obraditi, posebice s obzirom na nove politike i prioritete financiranja na koje se razvoj Županije planira osloniti.

Da, ocjena stanja solidna je osnova za naredni dio plana i sadržava kvalitetnu procjenu stanja. Preporuka je da se ona prikaže tablično jer se time dobiva na preglednosti.

Nisu pronađeni značajniji nejasni ili netočni navodi. Uočene su neke sitnice te su predložene nadopune, pojašnjenja i ispravci, što je usvojeno.

SWOT analiza

- Identificira li SWOT ključne razvojne potencijale, prepoznaje li prednosti i slabosti, kao i vanjske prilike i prijetnje?
- Jesu li prednosti i slabosti u SWOT analizi temeljene na konkretnim podacima obrazloženim u analizi?
- Jesu li prilike i prijetnje u SWOT analizi temeljene na stvarnim eksternim trendovima i okolnostima u kontekstu kojih će se Plan provoditi?
- Jesu li SWOT elementi poredani po prioritetu?
- Jesu li svi elementi u SWOT tablici jasno i kratko formulirani, dobro sadržajno strukturirani i jesu li vidljiva ikakva ponavljanja ili kontradiktornosti?
- Je li moguće SWOT analizu dopuniti dodatnim ključnim elementima?
- Odražava li SWOT analiza u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme, a kako bi postojala nužna podloga za prioritete i mjere?

Na sva gore navedena pitanja odgovori su većinom pozitivni. Za neke od pitanja predložene su nadopune i poboljšanja koje je izrađivač u velikoj mjeri usvojio.

Predloženo je kvalitetnije prepoznavanje dijela potencijala u vezi sa specifičnim razvojnim potencijalima najveće urbane aglomeracije Jadranske Hrvatske i najvećeg Sveučilišta u JH i pozicioniranje kao potencijalno razvojno središte makroregije, jače isticanje povoljnih društvenih, kulturoloških, prirodnih, krajobraznih, prostornih, ekoloških (kvaliteta vode, zraka), klimatskih, prostornih, geopolitičkih, prometnih, zdravstvenih i drugih čimbenika za visoku kvalitetu života, tradicije i resursa u određenim sektorima (sport, kultura, kreativne industrije itd.), kao i snage i prilike u pogledu mogućnosti daljnjeg razvoja zelene, plave, digitalne i društvene ekonomije i inovacija koje mogu predstavljati značajan razvojni potencijal i koje smatramo važnim nešto jednoznačnije uvrstiti u analitički dio plana, kao i u intervencijsku logiku jer bi se time potaklo kvalitetnije i sinergičnije angažiranje razvojnih potencijala cijele Županije i svih njezinih dionika.

Unatoč tome, smatramo da je SWOT analiza pokrila i na konkretnim podacima utemeljila najveći dio ključnih razvojnih tema, a manje navedene nadopune mogu se integrirati kroz fazu javnog savjetovanja.

Strateški okvir

- Je li način na koji su prioritetni ciljevi i mjere strukturirani u skladu s prepoznatim potrebama i mogućnostima razvoja i sektorskom logikom?
- Jesu li u definiciji prioriteta, ciljeva i mjera vidljivi naglasci na ključne prednosti i slabosti prepoznate u SWOT analizi?
- Predstavlja li predloženi strateški okvir najbolji način pristupa zatečenom stanju socioekonomskog razvoja na način da se u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste i jačaju prepoznate prednosti i iskoriste sve prepoznate prilike?
- Pristupa li predloženi strateški okvir na najbolji način zatečenom stanju socioekonomskog razvoja, i to vodeći računa da se umanje slabosti i moguće prepoznate prijetnje?
- Je li logika podjele strateškog okvira na prioritete i ciljeve jasna (hijerarhija ciljeva) i proizlazi li iz osnovnih nalaza analize stanja?
- Jesu li ciljevi komplementarni? Ima li preklapanja među njima?
- Jesu li ciljevi i mjere predložene u strateškom okviru jasno razgraničene i komplementarne?
- Postoji li sinergija između ciljeva i između mjera?
- Je li razvidno da realizacija pojedinog cilja ili mjere dovodi u pitanje uspješnu realizaciju drugog cilja ili mjere?
- Je li Plan usklađen s relevantnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske (u prvom redu s Nacionalom razvojnom strategijom do 2030.)?

I na gore navedena pitanja odgovori su u najvećoj mjeri pozitivni, uz manje prijedloge preformulacije naslova poglavlja koji su usvojeni i dijela prijedloga koji se tiče izravnijeg nadovezivanja na već spomenute elemente zelene i digitalne tranzicije, inovacije (posebiceu sektoru zelenih, plavih i digitalnih, ali i društvenih inovacija) i naglasak na ekonomiju visoke dodane vrijednosti u svim sektorima (turizam, poljoprivreda, IKT, itd.).

Strateški projekti

- Odgovaraju li strateški projekti na ključna uska grla razvoja u svakom od relevantnih sektora razvoja? Jesu li strateški projekti pružili odgovarajuća relevantna, djelotvorna, usklađena, dosljedna i održiva rješenja u svakom od relevantnih sektora?
- Jesu li strateški projekti temeljeni na stvarnim internim i eksternim potrebama, potencijalima, trendovima i okolnostima u kontekstu kojih će se provoditi?
- Je li moguće strateške projekte nadopuniti dodatnim intervencijama koje odgovaraju na značajne razvojne probleme i potrebe?
- Odražavaju li strateški projekti u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme ključne za razvoj?

- Jesu li strateški projekti jasno i kratko formulirani, dobro sadržajno strukturirani i jesu li vidljiva ikakva ponavljanja ili kontradiktornosti?
- Je li moguće strateške projekte dopuniti dodatnim ključnim razvojnim intervencijama?
- Odražavaju li strateški projekti u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme ključne za razvoj, a kako bi postojala nužna podloga za uspješnu realizaciju u trenutku provedbe?
- Jesu li strateški projekti odabrani i strukturirani u skladu s prepoznatim općim i sektorskim potrebama, mogućnostima razvoja i općom i sektorskom razvojnom logikom?
- Jesu li strateški projekti prepoznali i jesu li usuglašeni s ključnim prednostima, prilikama, slabostima i prijetnjama prepoznatim u prethodnim fazama planiranja?
- Predstavljaju li strateški projekti najbolji način da se pridonese ciljevima socioekonomskog razvoja na način da se u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste jačaja prepoznate prednosti i iskoriste sve prepoznate prilike?
- Jesu li predloženi strateški projekti najbolji način pristupa zatečenom stanju socioekonomskog razvoja, i to vodeći računa da se umanje slabosti, kao i moguće prepoznate prijetnje?
- Je li logika strateških projekata takva da odgovara na ključne razvojne prioritete i ciljeve proizašle iz osnovnih nalaza analize stanja, SWOT analize, definicije vizije i misije, odnosno strateškog okvira?
- Jesu li strateški projekti komplementarni? Ima li preklapanja među njima? Postoji li sinergija između strateških projekata?
- Je li razvidno da realizacija pojedinog strateškog projekta usmjerena jednom cilju ili mjeri dovodi u pitanje uspješnu realizaciju drugog strateškog projekta, cilja ili mjere?
- Jesu li strateški projekti usklađeni s relevantnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske (u prvom redu s Nacionalom razvojnom strategijom do 2030.)?

Strateški projekti u najvećem dijelu odgovaraju pozitivno na sva gore navedena pitanja. Dio koji se predlaže razmotriti za unapređenje jest osmišljavanje manjeg broja integrativnih projekata koji bi povećali sinergijske efekte ovih intervencija i nadodali potrebne elemente zelene, digitalne i industrijske tranzicije, što bi omogućilo pozitivno odgovaranje na sve gore navedene evaluacijske kriterije do najviše razine usuglašenosti. Tim vrednovatelja predložio je primjere takvih projekata, a kako je iskazana suglasnost da se takve inicijative mogu i trebaju integrirati u sljedećim fazama u suradnji s nositeljima pojedinih projekata, smatramo da se ovi kriteriji mogu smatrati u potpunosti zadovoljenima pod uvjetom da se isti koraci naprave tijekom sljedećih koraka dovršetka Plana razvoja.

Temeljem svih gore navedenih pitanja napravljena je provjera stupnja usklađenosti akta strateškog planiranja sa svim relevantnim smjernicama za izradu, kao i provjera kvalitete pojedinih analitičkih i planskih elemenata koja je dala pozitivnu ocjenu po svim navedenim kriterijima.

Naime, odgovori na evaluacijska pitanja omogućili su davanje ključnih ocjena koje su u najvećoj mjeri bile pozitivne, a tamo gdje su postojale potrebe za nadopunama i poboljšanjima, izrađivač je nakon svake faze vrednovanja doradio nacрте analizom dostavljenih prijedloga nadopuna i poboljšanja koje je izrađivač u najvećoj mjeri usvajao i integrirao u nove inačice elemenata planskog dokumenta.

Temeljem svega navedenog možemo zaključiti da Plan u ovom obliku u potpunosti slijedi Upute za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave strukturu svoga sadržaja i samim sadržajem.

Vizija razvoja usuglašena je s hijerarhijski nadređenom vizijom. Manji nedostaci primijećeni su samo u smislu manjka naglaska na inovacije koje su jedan od ključnih prioriteta EU-a i NRS-a 2030., kao i zbog jasnih i prioritetnih potreba za snažnijim i jednoznačnijim poticanjem društvenih, gospodarskih, a posebice zelenih i digitalnih inovacija na prostoru cijele Županije i u svim sektorima u svrhu pružanja odgovora na pitanja kvalitete života, rada i dostupnosti ključnih usluga, posebice u najugroženijim ruralnim i otočnim područjima Županije. Međutim, i ovakva vizija predstavlja dobru osnovu za razvojno djelovanje.

Srednjoročne razvojne potrebe i potencijali sagledani su kroz logičan slijed koraka koji uključuje analizu stanja, SWOT analizu, prioritete i posebne ciljeve regionalnih razvojnih politika s jasno definiranim početnim i ciljnim vrijednostima temeljenim na podacima iz pouzdanih javnih izvora.

Dokument sadržava terminski plan i indikativni financijski okvir usmjeren na strateške projekte.

Izrađivač je tijekom cijelog postupka uključio velik broj dionika, kontinuirano i kvalitetno komunicirao s vrednovateljskim timom i usvojio najveći dio preporuka samih dionika i vrednovateljskog tima u vezi s prijedlozima nadopuna i poboljšavanjem pojedinih elemenata analitičkog i planskog dijela.

Daljnji manji prijedlozi unapređenja mogući su u jasnijem i preglednijem tabličnom strukturiranju razvojnih problema, potreba i potencijala u osnovnoj analizi i u dijelu intervencijske logike i hodograma provedbe u planskom dijelu, eventualnog uključivanja ili povezivanja dijela postojeće baze lokalnih, mikroregionalnih i strateških županijskih razvojnih projekata i njihove bolje kontekstualne integracije i koordinacije na način da se postignu većisinerijski učinci, kao i nešto jasnije nadogradnje projekata elementima zelene i digitalne tranzicije u suradnji s njihovim nositeljima i eventualne primjene integriranih strateških teritorijalnih, unutarsektorskih i međusektorskih razvojnih projekata usmjerenih na pružanje odgovora na pitanja kvalitete života, kvalitete i raznovrsnosti radnih mjesta i poticanje društvenih, gospodarskih, tehnoloških i okolišnih inovacija kako bi se još kvalitetnije i izravnije zadovoljili svi kriteriji vrednovanja. Ovi zahvati velikim dijelom ne zahtijevaju značajna ulaganja u infrastrukturu, ne ovise o pojedinostima prostornog planiranja (jer se uklapaju u postojeće prostorne planove i imaju pozitivan utjecaj na okoliš), uključuju više sektora i mogu kvalitetnije i dinamičnije odgovoriti na izazove otpornosti, industrijske tranzicije i ravnomjernog prostornog razvoja Županije, a mogu se ostvariti velikim dijelom i jednostavnim nadovezivanjem i/ili nadogradnjom postojećih ili dodavanjem integrativnih projektnih prijedloga koji povezuju

i/ili nadograđuju postojeće projektne prijedloge.

Također, oslanjanje na vlastita i druga javna sredstva, uključujući posebice fondove EU-a, izloženo je rizicima uspješnosti povlačenja ovih sredstava koji su uvjetovani kapacitetima svih dionika uključenih u ove postupke na županijskoj i na nacionalnoj razini, ali i utjecajima kriza kao što su javno-zdravstvene, geopolitičke, ekonomske, financijske i druge krize. Iako su kapaciteti javno-privatnog partnerstva također čimbenik rizika, usmjerenost nanove modele suradnje sektora i u smjeru javno-privatnih partnerstava za inovacije i razvoj u skladu s europskim i globalnim primjerima najbolje prakse izvjesno su smjer kojemu treba posvetiti nešto više pažnje u oblikovanju planskih i provedbenih politika. Posebice se to odnosi na definiciju strateških projekata koji bi mogli imati nešto značajnije istaknutu integraciju ciljeva zelene i digitalne tranzicije, pa se navedeno predlaže poboljšati u koordinaciji s nositeljima predloženih strateških projekata, ali i u promišljanju uključivanja integriranih soft projekata u strateške razvojne projekte koji bi izravnije mogli pridonijeti pružanju odgovora na ključne razvojne izazove Županije, kao što su primjerice depopulacija i ravnomjerniji razvoj potpomognutih, brdsko-planinskih, otočnih i ruralnih, ali urbanih područja.

Dosadašnja postignuća, reference i kapaciteti Splitsko-dalmatinske županije i dionika na području Županije u korištenju fondovima EU-a izvjesna su garancija uspjeha i u daljnjem razvojnom nastojanju Županije i njezinih dionika. Ipak, preporučuje se u provedbenom dijelu primjena analize rizika i prijetnji vezanih za potencijalne probleme koji mogu nastati s obzirom na realne očekivane poteškoće u korištenju fondovima EU-a (kašnjenja), ali i druge potencijalne krize (nastavak situacije u vezi s bolesti COVID-19, ekonomska i financijska kriza, inflacija, problemi s lancima opskrbe, daljnji problemi s depopulacijom i manjkom radne snage u ključnim sektorima).

Kako je izrađivač u postupku pripreme za sljedeće faze komunikacije sa zainteresiranom javnošću i dionicima, čime se može uz manje intervencije osigurati uključivanje svih navedenih manjih intervencija u konačnu verziju, a i s obzirom na to da su svi kriteriji vanjskog vrednovanja unajvećoj mogućoj mjeri ispunjeni, možemo reći da Plan razvoja u najvećem dijelu zadovoljava ključne zahtjeve koje postavlja zakonodavni okvir i relevantne upute i smjernice, kao i da predstavlja kvalitetan razvojni dokument koji je relevantan, konzistentan, koherentan i dobro pripremljen za upućivanje u postupak javnog savjetovanja, a potom i u postupak formalnog usvajanja.

7. Zaključak

Izrada Plana razvoja Splitsko dalmatinske županije 2022. – 2027. temeljena je na svim relevantnim uputama i smjernicama, i to uz sudjelovanje širokog kruga relevantnih dionika koji su svoje doprinose davali putem sudjelovanja u šest radnih skupina i kroz dodatna savjetovanja i korespondenciju, a konačne nadopune očekuju se kroz preostala savjetovanja s predstavnicima radnih skupina i kroz postupak javnog savjetovanja.

Unatoč iznimno otežanim uvjetima rada uslijed situacije s bolesti COVID-19, izrađivač je osigurao potrebnu participativnost i sudjelovanje relevantnih dionika u svim fazama izrade Plana razvoja, kao i kvalitetnu komunikaciju sa svim dionicima, uključujući vrednovateljski tim koji je svoje povratne informacije dao kroz dvije faze prethodnog vanjskog vrednovanja.

S izrađivačem je uspostavljena izvrsna, poticajna i produktivna suradnja na više razina usmenim i pisanim putem, gdje su sva pitanja raspravljena otvoreno, samokritički, uz visoku razinu konsenzusa i razumijevanja svih prijedloga nadopuna i unapređenja.

Ovo je dovelo do toga da je Nacrt Plana izrađen kao dokument zadovoljavajuće razine logičke strukturiranosti, relevantnosti, interne i eksterne koherentnosti i konzistentnosti. Predložene dodatne manje izmjene mogu osigurati dodatnu razinu komplementarnosti, djelotvornosti, učinkovitosti i održivosti za koje smatramo da se mogu uz manje intervencije nadograditi krozsljedeće faze prije konačnog usvajanja, a posebice usuglašavanjem Plana razvoja s Provedbenim programom SDŽ-a za razdoblje od 2022. – 2025. kako bi se osigurali potrebni operativni i institucionalni okviri i kapaciteti za realizaciju Plana razvoja, ali i integrirala predložena analiza rizika i prijetnji, kao i mjera za pravodobno prepoznavanje, djelovanje, otklanjanje i/ili ublažavanje rizika i prijetnji. Ovo je posebice važno u kontekstu realnih višestrukih kriza (javno-zdravstvena, sigurnosna, ekonomska, financijska, geopolitička, demografska) koje značajno mogu utjecati na učinke i provedivost Plana razvoja.

Uz uvažavanja ovih napomena, smatramo da Plan razvoja SDŽ-a može polučiti kvalitetne razvojne rezultate, ali i stvoriti novi okvir za kvalitetno, poticajno i produktivno unutarsektorsko, ali i međusektorsko javno/privatno/civilno partnerstvo u stvaranju konkretnih doprinosa i rješavanju prioritetnih razvojnih problema i potreba, kao i aktiviranju razvojnih snaga, potencijala i prilika na zadovoljstvo svih dionika Splitsko-dalmatinske županije, a posebice njezinih građana.

U Splitu, 18. 2. 2022.

 EUPOLIS GRUPA
d.o.o. SPLIT

Ranko Milić, mag. inž.
Voditelj tima vrednovatelja